

מרד בר כוכבא

רקע: מרד בר כוכבא (132-135 לספירה) הוא אחד האירועים הדרמטיים והמשפיעים בתולדות ישראל, ויש לו ייחודיות משלו בתולדות עמנו. מדובר בתקופה שלאחר חורבן הבית השני (70 לספירה) כאשר המרכז ביבנה משמש כתחליף למקדש.

הסברים שונים לפרוץ מרד בר כוכבא:

1. **התנגדות לשלטון הרומי ותסיסה משיחית:** לאחר חורבן בית המקדש השני לא חדלה השנאה לשלטון הרומי. בקרב העם קמו קבוצות משיחיות שטענו שלרומא אין זכות לשלוט בארץ, ואסור להיכנע לה. עם הופעת בר-כוכבא, זיהו אותו חלק מהחכמים כמביא הגאולה והשחרור.
2. **הגזרה על המילה:** הקיסר אדריאנוס, שהיה הלניסט, אסר את הפגיעה בגוף וגזר איסור מילת התינוקות (התרבות ההלניסטית מתנגדת לפגיעה בשלמות גוף האדם), היהודים ראו בכך סכנה חמורה לקיום היהדות.
3. **הפיכת ירושלים לעיר אלילית:** הקיסר אדריאנוס הבטיח ליהודים לשקם את ירושלים והחליט להקים עיר אלילית על חורבותיה של ירושלים ("אליה קפיטולינה"-אליה על שמו של הקיסר איליוס אדריאנוס, הקפיטול-שמה של הגבעה שעליה שכנו האלים הרומיים).
4. **מצב כלכלי קשה של היהודים בארץ ישראל:** מצבם הכלכלי של היהודים היה קשה: הקשיים אחרי המרד הגדול רק הלכו וגברו. הפקעת הקרקעות ע"י רומאים, עבדות, מיסוי כבד, חובה לספק מזון לחיילים רומאים ועבודות הכפייה הבזויות והקשות - כל אלה עוררו ביהודים תחושת איבה לרומאים ורצון להתנגד להם.

הנהגת המרד/אישיותו של בר כוכבא :

המאפיין החשוב והמייחד את המרד הוא אישיותו של שמעון בר כוכבא שעמד בראשו: מנהיג סמכותי, כריזמטי, אשר הנהיג את המרד ביד קשה. רוב המנהיגות הדתית תמכה בו. שמו- שמעון בן כוסבה. המקור לכינוי בר כוכבא הוא מדברי רבי עקיבא שראה בו כמשיח- הוא ה"כוכב" שבא להאיר ולגאול את העם. בר כוכבא זכה לתמיכה של אלעזר הכהן וחלק גדול מחכמי התקופה שבראשם רבי עקיבא שרבים ראו בו המנהיג הרוחני של המרד.

- לפי המסורת, 24 אלף התלמידים של רבי עקיבא, שלפי המסורת המקובלת מתו ממגפה, היו למעשה לוחמים שנענו לקריאתו של רבי עקיבא והתגייסו לצבא של בר כוכבא ונהרגו בקרבות.
- היקף המרד:** המרד ארך כשלוש שנים וחצי (132-135) הוא התפשט בעיקר בשטחי יהודה, הדרום וים המלח. כנראה שלא כלל אזורים אחרים כמו הגליל. מרכז המרד היה בביתר, מדרום לירושלים.
- האירועים העיקריים במרד:** המרכז המנהלי של המרד היה בהרודיון וההכנות התרכזו בביתר.
1. למרד קדמו הכנות שכללו חפירת מחילות מסתור, אגירת מזון וכלי נשק.
  2. בתחילת המרד הצליחו היהודים לגבור על חיל המצב הרומי הקטן שהיה מוצב בארץ; הם שיחררו את ארץ יהודה, כולל ירושלים, והשתלטו על חלקים ניכרים מארץ ישראל. שמעון בר-כוכבא הכתיר עצמו ל"שמעון נשיא ישראל". הוא הנהיג בתחום שלטונו סדרי חיים יהודיים עצמאיים, הקפיד בשמירת הלכות ואף טבע מטבעות עבריים – סמל לעצמאות מדינית.
  3. זמן קצר לאחר ההצלחה שלחו הרומאים לגיונות רבים לארץ מסוריה, מצרים ואירופה ובהדרגה הצליחו להביס את צבאו של בר-כוכבא – עד לתבוסתו הסופית בקיץ 135.
  4. המרד הסתיים במצור על העיר ביתר, בחורבנה ובמותו של בר כוכבא (לפי התלמוד הבבלי נהרג בידי חכמים לאחר שהתברר כי היה משיח שקר, ואילו לפי התלמוד הירושלמי – נחש הכישוף).

תוצאות המרד והשפעותיו במספר תחומים:

1. **תחום דמוגרפי וכלכלי /הרס וחורבן:** אזורים נרחבים ביהודה חרבו, מספר הקורבנות בנפש היה עצום, רבים נפלו בשבי ונמכרו לעבדות.
לפני המרד מספר היהודים בארץ ישראל כמיליון וחצי יהודים. לאחר המרד נשארו כ- 700 אלף בלבד כלומר מחצית. רבים נמכרו לעבדות ומחירם היה כמנת אוכל של 100. למראה החורבן התחזקה אווירת הייאוש ויהודים רבים נטשו את הארץ ועברו לחיות מחוצה לה חשיבותה של ארץ ישראל כמרכז העם היהודי החלה לרדת. היהודים הפכו למיעוט בארץ.
2. **תחום דתי/גזרות השמד" והעברת המרכז הרוחני לגליל:**
הרומאים גזרו על היהודים גזרות חמורות על קיום הדת היהודית. רבים מחכמי התורה הוצאו להורג. ("עשרת הרוגי מלכות") עשרה חכמים גדולים ביניהם רבי עקיבא שהפרו את הגזרות בגלוי ולא הסכימו לעבור על מצוות התורה והרומאים הוציאו אותם להורג בעינויים קשים). אדריאנוס אסר על היהודים לקיים את כל מצוות התורה, והטיל עונש מוות על מי שהפר זאת. חיילים רומאים הסתובבו ברחובות ובלשו אחר היהודים. למשל, אסור היה לקיים מצוות הקשורות לחגים ולשבת: נטילת לולב, תקיעה בשופר, הדלקת נר חנוכה, קידוש והבדלה, הדלקת נרות שבת, איסור לקיים ברית מילה, איסור קריאת שמע, קריאה בתורה ועוד. כמו כן איסור בתחום השיפוט ("סמיכת חכמים" – מינוי לדיינים) והתכנסות בתי דין.

ההנהגה היהודית שנותרה ושכללה את הסנהדרין עברה מיבנה לגליל, ופעלה לחיזוק הקשר עם יהודי התפוצות ולימוד תורה.

3. תחום מדיני/מחיקת הקשר בין העם היהודי לארץ ישראל:

כדי למחוק כל קשר בין העם היהודי לארץ ישראל, הרומאים שינו את שמה של הארץ מיהודה ל "סוריה פלשתינה" (מקור השם "פלשתינה" בשם פלישתים, תושביה הקדומים של הארץ). כמו כן ירושלים נבנתה כעיר אלילית- "אליה קפיטולינה" ועל המקום בו היה בית המקדש, נבנה מקדש לאל יופיטר. **ליהודים היה אסור להיכנס אליה או לגור בה!**

פסקו הניסיונות למרוד בשלטון רומי והיהודים שנתרו השלימו עם, "דינא דמלכותא, דינה".